

7. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 03.06.2026).

Зелінська Діана

студент I курсу спеціальності D8 Право

факультету права, публічного управління і менеджменту

Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла

Коцюбинського

Науковий керівник: доктор філософії, старший викладач кафедри
фундаментальних і приватно-правових дисциплін Тимошенко Є. А.

ЕТИЧНІ МЕЖІ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: ДЕ ЗАКІНЧУЄТЬСЯ ТЕХНОЛОГІЯ І ПОЧИНАЄТЬСЯ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Штучний інтелект сьогодні є одним із найвпливовіших інструментів цифрової епохи, який докорінно змінює те, як ми навчаємося, працюємо, спілкуємося та приймаємо рішення. Його використання відкриває колосальні можливості для автоматизації рутини, аналізу великих даних та оптимізації інтелектуальної діяльності. Водночас важливо чітко усвідомлювати: штучний інтелект не є самотійним суб'єктом творчості. Він виступає лише інструментом, який повністю створюється, програмується та контролюється людиною.

У науковому дискурсі проблема контролю над штучним інтелектом стала одним із ключових викликів сучасності. Зокрема, Стюарт Рассел у праці «Сумісний з людиною. Штучний інтелект і проблема контролю» підкреслює, що головне завдання полягає не в розробці потужніших систем, а в забезпеченні їхньої відповідності людським цінностям та збереженні нашого контролю над автономними системами [1]. Це означає, що будь-який технологічний крок уперед має супроводжуватися дієвими механізмами безпеки.

Сьогодні питання етичних меж застосування ШІ виходить на перший план. Міжнародні інституції активно шукають баланс у цьому процесі. Зокрема, рекомендації ЮНЕСКО наголошують на захисті прав людини, прозорості алгоритмів та обов'язковому збереженні людського контролю [2]. Подібні принципи закладені й у документах Європейської комісії щодо довіреного штучного інтелекту, які висувають чіткі вимоги до справедливості, підзвітності та безпеки систем [3]. Проте етичні дискусії вже переростають у конкретні юридичні норми. Наприклад, у межах Європейського Союзу впроваджено ризик-

орієнтований підхід до регулювання ШІ, який передбачає різні рівні контролю залежно від ступеня потенційної небезпеки технології [4]. Це свідчить про формування нової правової реальності, де технології отримують чіткі нормативні кордони.

Важливим орієнтиром у захисті особистості є й американський досвід. У «Білль про права у сфері штучного інтелекту» (Blueprint for an AI Bill of Rights), розробленому Білим домом США, акцент зміщено на захист приватності, запобігання алгоритмічній дискримінації та безпеку автоматизованих систем у критичних сферах суспільного життя [5]. Усе це підводить до головного висновку: штучний інтелект має залишатися саме допоміжним інструментом у навчанні та професійній діяльності. Він покликаний допомагати людині структурувати інформацію, шукати закономірності чи формулювати первинні ідеї, але в жодному разі не замінювати власну інтелектуальну роботу. Адже надмірне або сліпе довірення завданням ШІ веде до втрати академічної доброчесності та розмивання самого поняття авторства.

Зрештою, саме людина визначає межі застосування технологій. Алгоритми не мають моралі, совісті чи правової відповідальності — цей тягар завжди несе користувач або організація, яка впроваджує технологію. Ключовим орієнтиром має стати усвідомлене використання штучного інтелекту як партнера для мислення, а не його замітника. Тільки такий підхід гарантує, що наука розвиватиметься завдяки унікальним, живим людським ідеям.

Отже, етичні межі використання штучного інтелекту формуються там, де перетинаються технологічний прогрес, правові норми та особиста моральна відповідальність людини. Забезпечення балансу між інноваціями та захистом прав особи є базовою умовою розвитку цифрового суспільства. Розуміння цих принципів дозволить нам підвищити ефективність досліджень, зберігши при цьому головну цінність — людську ідентичність та якість нашого життя.

Список використаних джерел:

1. Рассел, С. Human Compatible: Artificial Intelligence and the Problem of Control / Стюарт Рассел. Нью-Йорк : Viking, 2019.
2. UNESCO. Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence [Електронний ресурс]. UNESCO, 2021. Париж. Режим доступу: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380455>
3. European Commission. Ethics Guidelines for Trustworthy AI [Електронний ресурс]. European Commission, 2019. Режим доступу: <https://ec.europa.eu/digital-strategy/en/news/ethics-guidelines-trustworthy-ai>

4. European Commission. Artificial Intelligence Act [Електронний ресурс] / European Commission, 2021. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021PC0206>

5. The White House. Blueprint for an AI Bill of Rights [Електронний ресурс] / The White House, Office of Science and Technology Policy (OSTP), 2022. Режим доступу: <https://bidenwhitehouse.archives.gov/ostp/ai-bill-of-rights/>

Зленко Вікторія

здобувач вищої освіти спеціальності D3 Менеджмент

Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла

Коцюбинського

Посвалюк О. А.

асистент кафедри фундаментальних і приватно-правових дисциплін

Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла

Коцюбинського

ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ВІРТУАЛЬНИХ СЕРЕДОВИЩ

Захист персональних даних в умовах використання штучного інтелекту та віртуальних середовищ є актуальним правовим питанням, оскільки сучасні цифрові технології дають змогу збирати й аналізувати значно ширший обсяг інформації про людину, ніж традиційні онлайн-сервіси. VR/AR/XR-середовища, системи розпізнавання облич, eye-tracking, пупілометрія та алгоритми штучного інтелекту можуть фіксувати не лише звичайні ідентифікаційні дані, а й поведінкові, фізіологічні та емоційні реакції користувача. У поєднанні з іншими даними така інформація може використовуватися для створення детального цифрового профілю особи.

В українському законодавстві право на приватність має конституційне закріплення. Зокрема, стаття 32 Конституції України гарантує недопустимість втручання в особисте і сімейне життя особи, крім випадків, передбачених законом [1]. Закон України «Про захист персональних даних» визначає правові засади захисту персональних даних під час їх обробки [2]. Отже, обробка даних у системах ІІІ та VR/AR/XR-середовищах має розглядатися з урахуванням як європейських, так і національних правових гарантій.

Відповідно до статті 4(1) GDPR, персональними даними є будь-яка інформація, що стосується ідентифікованої або такої, що може бути